

РЕЦЕНЗИЯ

за

Академична длъжност “професор”

Хуманитарни науки,

професионално направление

2.2 История и археология (Съвременна история – История на САЩ и Латинска Америка)

Софийски университет “Св. Климент Охридски”

Исторически факултет

Катедра “Нова и съвременна история”

“Държавен вестник” брой 99 от 22 ноември 2024 г., с. 57.

от

проф. д-р Дарина Григорова Григорова

1. Данни за конкурса

Процедурата е изрядна от гледна точка на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Единствен кандидат – доцент д-р Александър Михайлов Сивилов.

2. Данни за кандидата

Единственият кандидат за конкурса е доцент д-р Александър Михайлов Сивилов, завършил специалност “История”, магистърска програма “История на Русия” в ИФ на СУ “Св. Климент Охридски” (2003). Работи като политически репортер и международен редактор за в. “Класа” (2008–2012). През 2009 г. става доктор по история с дисертация на тема: *Преходите в Чили 1970 – 1993*, която издава като монография: *Първият 11 септември* (2013). Главен асистент в Историческия факултет на СУ (2010). Става доцент в ИФ на СУ с тема на хабилитацията: *СССР и Латинска Америка* (2016), публикувана като монография през същата година: *Прегръдката на мечока (СССР и Латинска Америка)*.

От 2019 г. досега доц. д-р Александър Михайлов Сивилев е избран за ръководител на катедра “Нова и съвременна история”, ИФ, СУ.

Изследователските му интереси са в областта на съвременната история на Русия/СССР, САЩ и Латинска Америка, за което свидетелстват публикациите му у нас и в чужбина, както и научните му специализации в САЩ (Университета Лойола, 2013), Русия (МГУ “М. В. Ломоносов”, 2018), Япония (Университета Мейджи, 2016), Латинска Америка (Чили, Аржентина, 2023).

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев е редактор в реферираното списание “La Revista Europa del Este Unida” <https://europadelesteunida.com/index.php/edeu/index>

3. Описание на научните трудове, използвани за конкурса

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев е автор на две монографии: *Гангстерите на Сухия режим и Голямата депресия в социалната история на САЩ 1919–1936 г.*, София: Книжен плъх, 2025; *Лидери, авторитаризъм и преходи. По примера на Русия и Чили*, София: Книжен плъх, 2025.

Публикациите за конкурса, използвани от доц. д-р Александър Михайлов Сивилев, са на български и английски език, от които шест студии и пет статии. Основните изследователски проблеми, анализирани в текстовете на кандидата, са в няколко тематични кръга:

1/ В областта на историята на политическите идеи: *Теория на тоталитаризма като политическо оръжие преди и в зората на Студената война* (2023); *Откъси от латиноамериканското ляво като различен прочит на марксистката идеология* (2019); *Ideological basis of the Soviet diplomacy* (2014); *Цветът на войната* (2012);

2/ В сферата на външнополитическите концепции, на американо-съветските, на съветско-латиноамериканските и на съветско-българските отношения: *Сталин срещу Троцки във външнополитическите концепции на СССР в края на 20-те и началото на 30-те години* (2022); *US Policy Towards Russia as a base for the creation of multipolar geopolitical order 2000-2013* (2023);

Preconditions for an emerging superpower – on the case studies of USSR and USA (2022); *The forbidden tango USSR and Argentina* (2013). *Коминтернът, световната революция и Септемврийското въстание* (2023).

3/ В областта на политическия профил на ролята на личността в историята: *Добрият и Лошият в един южноамерикански уестърн: Салвадор Алиенде и Аугусто Пиночет* (2008); *Аугусто Пиночет – Личността разделила Чили* (2007).

Всички изследвания на доц. д-р Александър Михайлов Сивилев, подбрани за конкурса, са на основата на сериозна изворова база и изследователска работа в руски, американски, латиноамерикански и японски библиотеки и изследователски центрове с богати документални колекции. Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев използва в научните си изследвания съветски и американски архиви.

Монографията *Гангстерите на Сухия режим и Голямата депресия в социалната история на САЩ 1919–1936 г.* (София: Книжен плъх, 2025) с общ обем 478 с.

Авторът изследва мафията като инструмент срещу левицата в САЩ, оригинален поглед за връзката между организираната престъпност и социалната история на американците, както и за типологията на “социалния бандит” по Хобсбаум на американски терен, за тънката социална разлика между “мафиота” и “гангстера”-робинхут.

Оригиналният и приносен научен подход на доц. д-р Александър Михайлов Сивилев в тази монография е в анализа на американската социална реалност през историята на гангстерите. Хронологическата рамка е в периода от края на Голямата война до края на Голямата депресия (1919–1936).

Основният изворов материал са архивите на ФБР, където са разсекретени досиетата на американските мафиоти и гангстери. Използвани са и официални документи от американското законодателство, както и политически речи на американски лидери.

Първа глава (1919–1929) очертава икономическата, политическата и социалната рамка на следвоенна Америка, на Сухия режим като “социален експеримент” и културен феномен, ситуиран в афроамериканската музика

(блус, джаз), от една страна, и като криминален катализатор, създал “престъпната империя на Ал Капоне”, от друга страна. Особен акцент има върху “Червената заплаха”, или демонизирането на американските левичари – социалисти и комунисти, от официалната власт, бореща се с “германското влияние” в САЩ.

Анализира се подробно синдикалното движение в САЩ в разнообразната му социална стратификация и във войната между работническите организации и местните власти. Авторът дава всички аспекти на “работническата съпротива”, срещу която е изправена федерална войска, реална социална война в градски условия, която провокира и расовия въпрос в САЩ – с преплитането на социалното и на расовото неравенство. Авторът анализира музиката, киното и литературата като извори за американската социална съпротива.

Втора глава (1929–1936) е фокусирана на различните аспекти на Голямата депресия и високата социална цена, която плащат обикновените американци не без съдействието на администрацията. Особено интересен момент е анализът на мигриращите работници-скитници “хобо” и специфичната им култура. Авторът прави сравнителен анализ на работническото и фермерското движение и формите на социална съпротива. Интересен паралел е направен между САЩ, с лишаването от земя на дребните американски собственици, и колективизацията в СССР, “и в двата случая е платена огромна социална цена от дребните селски стопани, която се изразява в ужасяващ глад и миграция” /с. 283/. Авторът анализира и отразяването на социалната криза в литературната реалност, както и кино пропагандата на “джи-мен” продукциите.

Трета глава е тематична за мафията и гангстерите през техните портрети със социални, исторически, криминални щрихи. /Редакторска бележка към автора: “Били дъ Кид” на български може да се преведе като Били Хлапето./ Авторският анализ на Сухия режим “като делегитимиращ властта” и обратно – легитимиращ гангстерите в част от американското общество, оставя открит въпроса “дали те са социални бандити” или обикновени престъпници.

Монографията *Лидери, авторитаризъм и преходи. По примера на Русия и Чили* (София: Книжен плъх, 2025) с общ обем 183 с. е посветена на ролята на личностния фактор в историята на СССР и Чили, през идеологическата рамка на “тоталитаризма” и “авторитаризма”, и през личностите Елцин и Пиночет, и

двамата са в сферата на изследователския интерес на автора, съпоставящ евразийския с латиноамериканския авторитарен опит. /Редакторска бележка към автора: при подреждане на библиографията заглавията на кирилица е по-добре да са преди тези на латиница./

Цялостната оценка на научноизследователската и академичната работа на доц. д-р Александър Михайлов Сивилев показва отлично владение на изворовата база – съветска и американската, на историографските тенденции в областта на съвременната история на САЩ, Латинска Америка и Русия/СССР, както и на наличието на научни приноси в авторските публикации, представени за конкурса.

4. Участие в научни проекти (2017–2024)

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев има активна и плодотворна дейност в областта на научните проекти, както национални, така и международни, като съчетава с лекота изследователските умения с административните, показвайки качества за работа в научен колектив.

Доц. Сивилев е ръководител на международни проекти: *Зависимост и независимост в Латинска Америка и света* (2018), *Развитие на изследванията по история, политика и култура на Латинска Америка в България* (2017). Участник е в международния проект: *От регионални конфликти към епоха на глобални трансформации: гледната точка на българските и руските историци към международните отношения в края на XIX и началото на XXI век* (Номер на договора: КП-06-Русия-24, 2020 г.), член е на националните проекти: *Войната за историята - 75 години от края на Втората световна война* (2020) и *Личности и преходи в Източна Европа и Южна Америка след Студената война* (2020).

5. Научни приноси

– нови извори

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев въвежда в научен оборот документи от архива на ФБР, както и от архива на Борис Елцин.

– нови авторски тези

В основната си монография за конкурса доц. д-р Александър Михайлов Сивилев представя многопластово оригиналния си прочит на социалната картина в САЩ (1919–1936) през историята на организираната престъпност (гагнстери, мафиоти), преплетена с проявите на социална съпротива (работници, фермери) във всички аспекти: политически, икономически, синдикален, културен (музика, кино, литература), идеологически (американските червени и образът на “Червената заплаха”).

6. Преподавателска работа

Преподавателската работа на доц. д-р Александър Михайлов Сивилев обхваща редовни и задочни студенти бакалаври от специалности от Исторически факултет: “История”, “История и чужд език”, “История и философия”; от Юридически факултет: “Международни отношения”; от факултет Еразъм. Преподаваните курсове са в областта на съвременната история на СССР/Русия, Латинска Америка, и САЩ, както и в специализирани курсове за Червената армия, за Индустриализацията и колективизацията.

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев е ръководител на Магистърска програма “История и съвременност на Русия, Източна Азия и Евразия”, в която четат специализирани курсове за СССР в международните отношения преди ВОВ, за Русия и страните от Източна Азия, за СССР и радикалната левица в Западния свят, за Русия като геополитически фактор в Европа и Източна Азия 1991–2018 и др.

Лекции в чужбина:

В Университета на Чили (2023) на тема: *La Unión Soviética y las relaciones con Chile y América Latina desde los años 1960 a los años 1990*

Ръководство на докторанти:

1. Ангел Апостолов. Тема: *НАТО и Русия (1992–2002)*, защитена (2021).
2. Стефан Петров. Тема: *Руската империя и антивоенната съпротива в годините на Първата световна война*, защитена (2022).

3. Абел Родригес. Тема: *Куба при управлението на Раул Кастро в периода 2006–2018 г.*, зачислен от 2021 г.
4. Елица Ненова. Тема: *Дипломатически отношения между Германия и Япония в периода 1936–1941*, зачислена от 2022 г.
5. Кристиан Георгиев. Тема: *Бразилско-съветските отношения в периода 1918–1953 г.*, зачислен от 2023 г.

Практическо и научнопопулярно приложение на преподавателския и изследователски опит:

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев популяризира историческите си знания в изследователската област на съвременната история на САЩ, Латинска Америка и Русия/СССР в авторските си проекти в най-разнообразни направления, съчетаващи успешно академичния с творческия подход: в телевизионно научнопопулярно предаване *За историята свободно* (2019–2020); в радиопредаване в националния ефир на БНР *След края на историята* (2020–2024), както е озаглавена и книгата му с исторически есета (2024); в ютюб подкаст за история и политика *Димна завеса с Александър Сивилев* с над 70 хиляди последователи и 1,6 млн гледания месечно (от 2022 г. досега). Към популяризирането на историческата наука сред широка аудитория се добавя и издателската дейност на автора, съдружник в научнопопулярното издателство *Книжен плъх* (от 2023 г. досега).

7. Заключение

Доц. д-р Александър Михайлов Сивилев отговаря категорично и убедително за всички академични области (изследователска, преподавателска, административна), които той развива според високите изисквания, необходими за заемането на академичната длъжност “професор” в областта на хуманитарните науки, професионално направление 2.2 “История и археология” (Съвременна история – История на САЩ и Латинска Америка).

София, 16 февруари 2025 г.

Проф. д-р Дарина Григорова Григорова